

Inkluder oss!

**RETTIGHETSSEMINAR
FOR MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMMING**

RAPPORT - LETTLEST UTGAVE

Innhold

Kort om seminaret	2
Arbeid	4
Eget hjem	6
Økt kunnskap hos de ansatte i de kommunale tjenestene	8
Skole og utdanning	10
Ferie og fritid	12
Helse	14
Selvbestemmelse	15
Avslutning	16
Deltakere	18

Den vanlige versjonen av rapporten kan du [laste ned her](#)

Du leser nå en **lettlest utgave** av rapporten.

Lettlest utgave er utarbeidet av Stiftelsen SOR
i samarbeid med Ridderne.

Lettlest versjon av FN-konvensjonen kan du [laste ned her](#)
Forklaringer på vanskelige ord kan du finne på ordbanken.no

Kort om seminaret

Høsten 2019 ble det for første gang i Norge laget et seminar om menneske-rettigheter for personer med utviklingshemming.

På seminaret ble det snakket om menneske-rettigheter på seks viktige områder.

De viktige områdene var arbeid, eget hjem, skole og utdanning, ferie og fritid, og helse.

Det ble også snakket om temaet selvbestemmelse.

Deltakerne på seminaret hadde drømmer om de samme rettighetene som alle andre mennesker.

De fortalte også at de ikke ble lyttet til når de fortalte andre om hva de selv er opptatt av.

Menneske-rettigheter

Menneske-rettigheter er grunnleggende rettigheter som ethvert menneske har, uansett rase, kjønn, religion eller annen situasjon

Noen fortalte at de tenker på seg selv
som en som koster samfunnet penger.

Mange fortalte at de ofte blir behandlet som barn
og at de som skal hjelpe
ofte er de som gjør det vanskelig å få et godt liv
på samme måte som andre.

Det som ble snakket om på seminaret
skal brukes når politikerne skal lage Melding til stortinget
om hvordan de vil sikre
at menneskerettigheten til utviklingshemmede
blir fulgt opp.
Deltakerne var svært fornøyde med seminaret.
De følte seg sett og hørt.

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 27:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne har like mye rett til et arbeid som alle andre.

Vedtak fra Stortinget nummer 896: Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming får en utdanning i yrkesfag som passer for den det gjelder og at de etter på får en jobb

Deltakerne på seminaret sa dette om arbeid:

1. Det må bli flere VTA-plasser
2. Det må bli flere ordinære arbeidsplasser
3. Vi ønsker å ha muligheten til å bytte jobb fra varig tilrettelagt arbeid (VTA) til ordinært arbeid, og fra ordinært arbeid til VTA
4. Vi får ikke velge jobb selv.
Vi må ta det som er ledig i vekstbedriften
5. Den timelønnen eller «Motivasjonslønnen» vi får er ikke motiverende
6. Motivasjonen blir mindre når jeg tjener lite penger
7. Vi må kunne tjene mer enn det vi gjør i dag uten at det fører til mindre uføretrygd
8. Reise til og fra arbeid skal ikke koste mer fordi du sitter i rullestol
9. Det må være mulig å fagorganisere seg for de som ønsker det
10. Vi har det sosialt på jobb og det er viktig

En historie om å komme seg på jobb:

En av deltakerne arbeider tre timer, to dager i uken.
Hun kan ikke ta buss til jobben fordi hun sitter i rullestol.
Derfor må hun selv betale 400 kroner hver dag
for å komme seg på jobb.

Hver måned bruker hun mer penger på å komme seg på jobb
enn hun får i lønn.

Men hun reiser likevel,
fordi det betyr veldig mye for henne
å ha noe å stå opp til.

Varig tilrettelagt arbeid / VTA

Du trenger en spesiell jobb
veldig lenge.

Fagorganisering

Det å bli medlem av en fagforening.

Du har rett til å være fagorganisert
og få hjelp av tillitsvalgte
om du har problem på jobben.

FN-konvensjonen / CRPD

FN-konvensjonen om rettigheter
for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

FN står for Forente Nasjoner.

Det er flere FN-konvensjoner.

Eget hjem

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 19A:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne velge hvor de vil bo og hvem de skal bo sammen med.

Vedtak fra Stortinget nummer 901:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming skal ha samme mulighet til å kjøpe og eie egen bolig som andre.

Deltakerne på seminaret sa dette om eget hjem:

1. Det er viktig at man får bestemme hvor man vil bo, og med hvem man vil bo sammen med
2. Flere må få eie egen bolig
3. Mennesker som leier av kommunen skal ikke måtte flytte mot sin vilje
4. Det er enklere å flytte om man eier sitt eget hjem
5. Den kommunale husleien er altfor høy
6. Vi skal varsles om kommunen øker husleien
7. Selvbestemmelsen er borte når man bor i bofellesskap
8. Det er lettere å bestemme i eget hjem når man eier boligen selv
7. Det må være mulig å velge måltider i egen leilighet. Personalet skal ikke bestemme hva vi skal spise
10. Kommunens turnus og personalets fordeling av arbeidet hindrer oss i å delta i samfunnet på lik linje med andre
11. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) gir mer trygghet og frihet i hverdagen

En historie om å flytte sammen med kjæresten

Flere av deltakerne opplever at kommunen gjør det vanskelig å kunne flytte sammen med kjæresten sin.

Noen har opplevd at de måtte søke kommunen om å få lov til å bli samboere.

En som søkte fikk nei fra kommunen.

Da flyttet han ut av den kommunale boligen og skaffet seg sin egen leilighet.

Brukerstyrt Personlig Assistent / BPA

En du ansetter og bestemmer hva skal gjøre.

Kommunen må være enig om de skal betale for assistenten.

Økt kunnskap hos de ansatte i de kommunale tjenestene

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 26:

Norge skal sørge for
at de som hjelper mennesker med nedsatt funksjonsevne
har nødvendig kunnskap
til å hjelpe alle med deres ulike behov.

Vedtak fra Stortinget nummer 902:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig
for at mennesker med utviklingshemming
får gode og riktige tjenester som alle andre
fra ansatte som har nødvendig og riktig kunnskap
til å gjøre denne jobben.

Deltakerne på seminaret sa dette om kunnskap i tjenestene:

1. De som jobber med oss,
må respektere at de jobber i andres hjem
2. Personalet er ikke flinke til å lytte!
3. Personalet prøvde å bestemme over meg.
Jeg flyttet hjem til mamma
4. De ansatte tar styringa i min leilighet
5. Man skal ha selvbestemmelse i eget hjem
6. De ansatte har for liten tid
7. I kommunen er det alt for mange å forholde seg til.
Det er utrygt
8. Sommer-vikarene har for lite kunnskap
9. Det er viktig at de som hjelper oss kan snakke godt norsk
10. Kommunen må spørre oss oftere
om vi er fornøyd med tjenestene vi mottar
11. Vi må få mer hjelp,
ut i fra hva vi trenger,
og ikke ut i fra hvor mye penger kommunen har

12. Ansatte i kommunen bryter taushetsplikten om andre beboere i bofellesskapet
13. Vi bør få undervise studenter på høyskolene om hvordan det er å ha en utviklingshemming

En historie om de ansattes kunnskap:

Det er vi som må tilpasse oss de ansatte, og ikke omvendt.

Det gjør det vanskelig å ha et godt liv.

«Man skal ha retten til å bli vurdert ikke bare ut ifra et lite stykke papir, men at man blir vurdert ansikt til ansikt, og at de ansatte skal se personen det gjelder».

Mange opplever at de ikke blir hørt når de forteller om tjenester de ikke er fornøyde med.

«Jeg har brukerstyrt personlig assistent, og det er det beste jeg har fått, faktisk»

Skole og utdanning

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 24:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til utdanning og læring hele livet.

Vedtak fra Stortinget nummer 900:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming får undervisning som er tilpasset den enkelte i vanlig skoler som alle kan bruke.

Vedtak fra Stortinget nummer 898:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal finne ut hvorfor mennesker med utviklingshemming har mistet retten til å ta et andre år på folkehøyskole.

Deltakerne på seminaret sa dette om skole og utdanning:

1. Kunne være mest mulig sammen med klassen, og at utviklings-mulighetene til alle blir tatt vare på
2. Sørge for at utviklingshemmede ikke bare er i spesialklasser, men sammen med andre jevnaldrende
3. Vi må få god og riktig hjelp til å forstå, og mulighet til å lære
4. Vi må lære andre ting enn å steke vafler
5. At det blir mulig for oss å ta høyere utdanning etter videregående skole
6. De som arbeider på skolen må ha mer kunnskap om hva det vil si å ha en utviklingshemming
7. Assistenter har for lite kunnskap
8. Skolen må sørge for at det blir slutt på mobbing
9. Det må bli et mobbe-ombud også for voksne

En historie om skole og utdanning:

Mange har opplevd mobbing på skolen.
De har blitt sett på som annerledes
og fått plass i spesialklasser.
Dette gjelder særlig på videregående skole.

Å være en del av en vanlig klasse
med riktig og nok hjelp fra lærerne,
er det som er best.

Folkehøyskole

En skole du går på frivillig,
som har mange linjer for ungdom
og voksne.

Elevene bor på skolen
i ett eller to år.

Videregående skole

Skole etter grunnskolen.

Gir tilbud om praktisk
og teoretisk opplæring.

Du har rett til å gå der
i tre til fem år.

Ferie og fritid

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 30:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta i all kultur, fritid og idrett som alle andre.

Vedtak fra Stortinget nummer 905:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming kan være med på fritids-aktiviteter de har lyst til og at de kan ta vare på sin tro.

Deltakerne på seminaret sa dette om ferie og fritid:

1. Kunne reise på ferie uten å betale ekstra for ledsager
2. Kunne reise på ferie med andre personer enn foreldrene våre
3. Kino er ofte lite tilrettelagt, og det er dyrt
4. Støttekontakter får for lite betalt
5. Støttekontakt-ordningen er for usikker
6. Det er vanskelig å komme seg til og fra fritidstilbud
7. Det mangler ledsagere som kan bli med på fritids-aktiviteter
8. Kommunen har ikke nok biler, så vi kommer oss ikke ut på aktiviteter

En historie om ferie og fritid:

Vi ønsker å reise på ferie som alle andre og ikke hele tiden måtte ta hensyn til kommunens turnus og ansattes behov for pauser og fridager.

En deltaker sa det slik:

«Rettighetene til de ansatte i kommunen er viktigere enn rettighetene våre.»

Støttekontakt

En som skal hjelpe deg til å få en aktiv fritid.

Dere kan gå på kino, fotballkamp eller besøk.

Du har rett til å søke kommunen om støttekontakt.

Helse

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 25:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til gode helsetjenester som alle andre, og nært der de bor.

Vedtak fra Stortinget nummer 897:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming får gode helsetjenester som alle andre.

Dette mener seminardeltakerne om forhold knyttet til egen helse

1. Det er viktig med en fastlege som kjenner oss godt og som tar oss på alvor
2. Helsepersonell tar oss ikke på alvor
3. Legene hører ikke på det vi har å si
4. Legene snakker et språk vi ikke forstår
5. Få riktig hjelp når man har det vanskelig med psykisk helse
6. Kroppen må sjekkes ofte når man begynner å bli gammel
7. Vi får ikke forsikring
8. Mer økonomisk støtte til innkjøp av diettmat

Psykisk helse

Tilstand, hvordan du har det, om du er glad eller nedfor.

Du kan ha en psykisk sykdom som gjør deg deprimert.

Noen med dårlig psykisk helse kan være utilregnelige.

Helse-personell

Personer som jobber med helse på sykehus, legekantor eller i kommunen.

Det kan være sykepleiere, leger, tannleger, vernepleiere og andre.

Selvbestemmelse

FN-konvensjonen /CRPD Artikkel 12:

Mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til å bestemme over egne penger og andre viktige ting i livet som alle andre.

Vedtak fra Stortinget nummer 895:

Meldingen fra Stortinget om utviklingshemmedes menneskerettigheter

Staten skal sørge for å gjøre det som er nødvendig for at mennesker med utviklingshemming får mulighet til si hva de mener eller få det de har rett på som alle andre.

Deltakerne på seminaret sa dette om selvbestemmelse:

1. De som har et stort behov for hjelp har mindre selvbestemmelse enn andre
2. Det er bra at noen kan støtte oss med å ta gode beslutninger
3. Man har ikke selvbestemmelse om man bor i bofellesskap
4. Kommunen bestemmer alt
5. Får ikke bestemme over egne penger
6. Får ikke bestemme når jeg vil legge meg
7. Noen ganger blir vi behandlet som barn og ikke som de voksne vi er

En historie om selvbestemmelse:

Mange opplever at hvis man bor i bofellesskap, er det lite eller ingen selvbestemmelse.

En av deltakerne sa det slik:

«Selvbestemmelse, det er det ikke alle som har.»

Flere av deltakerne syntes det var bra hvis man kunne få hjelp til å bestemme ting.

En deltaker sa det på denne måten:

«Jeg ønsker meg en beslutnings-venn».

Avslutning

På seminaret var det noe av det som ble sagt som ble sagt flere ganger. Her er en liste over det som ble sagt flere ganger og som deltakerne mener det er ekstra viktig at blir gjort noe med.

Vi krever:

1. Flere varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser)
2. Flere arbeidsplasser i vanlig arbeidsliv
3. Høyere lønn enn 20-30 kroner i timen
4. Mulighet til å tjene mer enn vi gjør i dag uten at dette går ut over trygden vi får

5. Det skal være mulig å melde seg inn i en fagforening og bli fagorganisert
6. Transportkort for de som trenger å komme seg på arbeid og fritidsaktiviteter og ikke kan bruke vanlig buss, trikk eller tog
7. Mulighet til å bo med hvem man vil, hvor man vil
8. At det blir lettere å få lån til egen leilighet
9. Stabil og levelig husleie
10. Nok timer til brukerstyrt personlig assistent (BPA) for mennesker med utviklingshemming
11. Mobbe-ombud for voksne
12. Bedre kompetanse i de kommunale tjenestene
13. God psykisk helsehjelp når det er nødvendig
14. En skole hvor man kan lære og som har plass til alle.
En skole med flinke lærere som kan jobben sin.
15. Gode ferieordninger uten at man må betale for ledsager
16. Å bli tatt på alvor av helsepersonell og politikere
17. Å bli hørt i saker som angår oss
18. En beslutningsvenn man kan gjøre valg sammen med
19. Opplæring i hvilke grunnleggende rettigheter vi har
20. Et godt personvern for alle

Personvern

Ingen kan gi informasjon om deg uten at du er enig.

Kompetanse

Kunnskaper og ferdigheter.

Det du kan og klarer å gjøre.

Deltakere på menneskerettsseminaret

Gry-Lillian

Gry-Lillian kommer fra Gjetsum. Hun har vært med i Dissimilis siden 1989, og er lidenskapelig opptatt av sang og musikk

Synne

Synne kommer fra Bekkjarvik. Hun sitter i styret i NFU Hordaland

Torill

Torill kommer fra Kongsberg. Hun har skrevet boka «venner» sammen med Britt-Evy Westergård

Svein Andre

Svein Andre kommer fra Sandefjord. Han spilte hovedrollen i filmen «Detektiv Downs». Har vunnet pris for beste mannlige skuespiller

Ole Magnus

Ole Magnus kommer fra Molde. Han underviser vernepleierstudenter ved Høyskolen i Molde

Thomas

Thomas kommer fra Skjetten. Han er medlem av brukerrådet i Skedsmo kommune

Lars Åge

Lars Åge kommer fra Sandefjord. Han er tidligere politiker i byrådet i Sandefjord

Jan Tore

Jan Tore kommer fra Uskedalen. Han er lidenskapelig opptatt av håndball, og gode fritidsaktiviteter

Lars Petter

Lars Petter kommer fra Drammen. Han har sittet i styret i NFU Nedre Eiker

Marius

Marius kommer fra Sandnessjøen. Han er leder av Alstahaug lokallag, og arbeider for å komme inn i NFU sitt landsstyre fra 2020

Camilla

Camilla kommer fra Tolvsrød. Hun sitter i landsstyret til NFU, og har holdt forelesninger om selvbestemmelse

Kristin

Kristin kommer fra Harstad. Hun er samboer med Karl Johan Sørensen Ellefsen. Hun har forsket på levekårssituasjonen til mennesker med utviklingshemming i samiske områder

John-Harald

Kommer fra Kolsås. Bodde på Emma Hjorts hjem som barn. Arbeider for NFU. Har vært medlem i rådgivningsgruppen i Bærum siden 1998

Karl Johan

Karl Johan kommer fra Harstad. Han er samboer med Kristin Dalsbø Jensen. Han har forsket på levekårssituasjonen til mennesker med utviklingshemming i samiske områder

Ørjan

Ørjan kommer fra Odda. Han er nestleder i NFU Indre Hordaland lokallag

Kari Anne

Kari Anne kommer fra Bergen. Hun arbeider som reporter i TV BRA

Jan-Magne

Jan-Magne kommer fra Bergen. Han arbeider som redigerer og filmfotograf i TV BRA